

LIERO
LIPPOSEN
PIHAPELIT

LIERO LIPPOSEN KEVÄTJUMPPA

TIESITKÖ?
Lierolla ei ole selkärankaa!

Lierot horrostavat talvella - *seisotaan paikoillaan silmät kiinni, saa kuorsata!*

Kevätauringon lämmittäessä maata madot alkavat venytellä ja liikkua käytävissä - *venytellään ylös ja sivuille, käsivarret ja jalat luikertelevat kuin mato*

Jumpan jälkeen voi leikkiä Liero Lipposen peili -leikin!

VAIKEUSASTE: ●

LIERO
LIPPOSEN
PIHAPELIT

LIERO LIPPOSEN PEILI

Asetu seisomaan parin kanssa vastakkain. Valitkaa, kumpi on ensin Lipponen ja kumpi peili.

Peili matkii peilikuvana lieron kevätjumppaliikkeitä ja naamanilmeitä – mutta ei ääniä.

Vaihtakaa vuoroa!

LIERO
LIPPOSEN
PIHAPELIT

TUNNELITYÖMAA

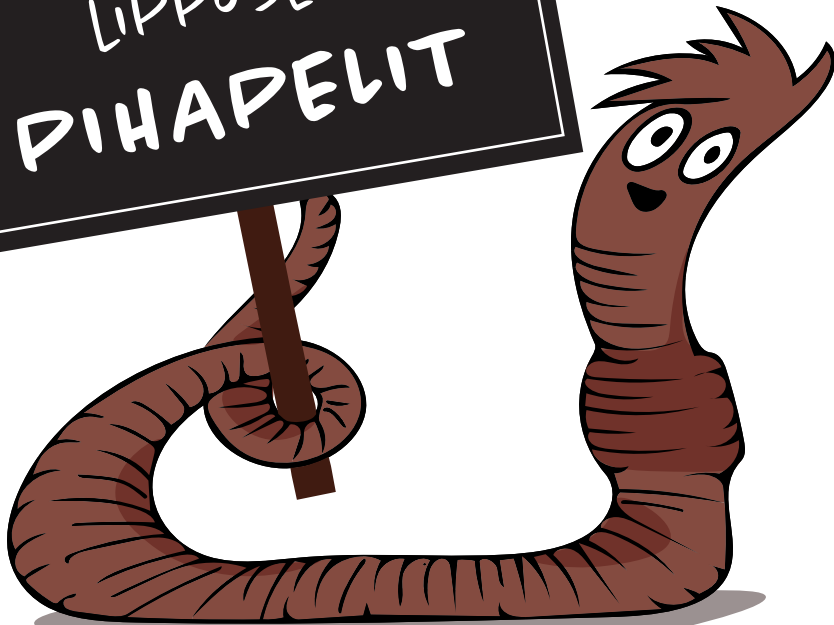

Tehdään parijono ja muodostetaan käsillä tunnelin katto. Jokainen kulkee vuorollaan tunnelin läpi.

Lauletaan esimerkiksi tällaista matolaulua (sävel Mehiläisten piiri):

Käy tunneliin, käy tunneliin, käy Lippos-Lieron tunneliin.
Mikä nimi? Mikä nimi? On (tunnelissa kulkijan nimi) tämän nimi.
Käy läpi, käy läpi, käy läpi matotunnelin ja etsi paikka itselles'
ja seuraava lähtee HEP!

LIERO
LIPPOSEN
PIHAPELIT

LUONTOTAULU

Mikä vuodenaika nyt on?
Mitä luonnossa nyt tapahtuu,
mitä voi havaita?

*Tarkastellaan värejä ja erilaisia
vuodenaikojen merkkejä, kuten
ruskaa tai lunta.*

*Ota taulun kehykset ja etsi kevään/kesän/syksyn/talven merkkejä
luonnosta.*

- Asettele kehykset maahan. Tutkikaa yhdessä, mitä taulussa on*
- Luupilla tai mikroskoopilla voi tehdä tarkempia tutkimuksia!*
- Mikroskosmostaulun voi tehdä padiin liitetyn mikroskoopin avulla ja kuvan voi tallettaa kansioon. Miltä lehti näyttää suurennettuna?*

VAIKEUSASTE: ●● **TARVIKKEET:** "Taulun kehykset" esim. pahvista tai wettex-liinosta, luupit

LIERO
LIPPOSEN
PIHAPELIT

RÄKÄTTI RÄIKKÖSEN KIM-LEIKKI

Asettakaa yhdet taulun kehykset hiekalle tai muulle paljaalle alueelle.

Kerätkää yhdessä esimerkiksi erivärisiä lehtiä, käpy, kiviä, tikkuja, sulkia ja muita pieniä kappaleita kehysten sisään.

Painakaa huolellisesti mieleenne, mitä taulun sisällä on. Kaikki kääntyvät selkä tauluun päin ja ohjaaja poistaa yhden esineen. Kuka muistaa, mikä se oli?

VAIKEUSASTE: ● ●

TARVIKKEET: ”taulun kehykset” esim. pahvista tai wettex-liinoista

LIERO
LIPPOSEN
PIHAPELIT

RÄKÄTTIHIPPA

TIESITKÖ?

Sateella lierojen kaivamat käytävät täyttyvät vedellä ja lierot saattavat nousta maan pinnalle suurina joukkoina.

Rastaat ovat taitavia pyydystämään lieroja maan pinnalta ja koloista.

Kaksi räkättirastasta saa oranssin ”nokan” käsivarteen. He ovat hippoja, jotka ottavat matoja kiinni.

Kiinnijäänyt mato menee kyykkyyh ja yrittää pysytellä maassa. Vapaa mato voi pelastaa kyykkymadon koskettamalla.

VAIKEUSASTE: ●●●

TARVIKKEET: oranssi liina, huivi tai tiskirätti nokaksi

LIERO
LIPPOSEN
PIHAPELIT

MATO MÄÄRÄÄ!

(ELI KAPTEENI KÄSKEE)

Lierot voidaan luokitella kolmeen ryhmään.

Opetellaan ensin, millaisia erilaiset lierot ovat:

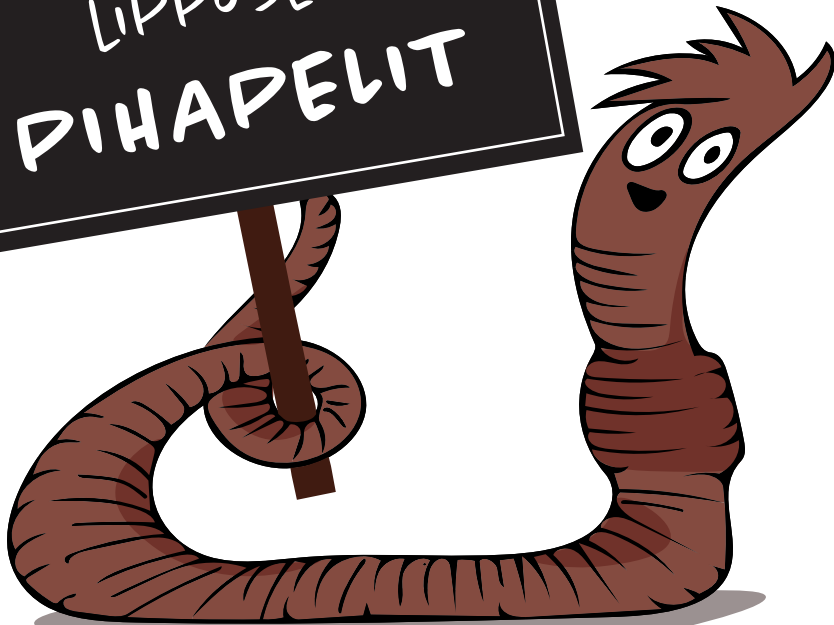
1. **karikkeessa elävät** – heilutellaan hitaasti käsivarsia pään yllä
2. **vaakakaivajat** – tehdään sammakkouintiliikettä
3. **syväkaivajat** – mennään luikerrellen kyykkyyyn ja ylös

Sitten leikkimään! Valitaan Johtajamato, joka antaa käskyjä.

”Mato määrää... ole vaakakaivaja! ...ole syväkaivaja! ...luikerra karikkeessa!”

VAIKEUSASTE: ●●●

LIERO
LIPPOSEN
PIHAPELIT

DARWININ MADOT

OSAako LIERO NUUSKIA?

Maailmankuulu luonnontieteilijä Darwin tutki lieroja jo lähes 200 vuotta sitten. Hän huomasi, että lieroilla on tapa vetää lehtiä tunneleihin kanta edellä. Liero siis osaa haistaa lehden eri osat!

Etenkin keväällä ja syksyllä voi muhevassa lieromaassa (lehdossa) nähdä lehtitukkoja ikään kuin suppiloina tököttämässä maasta. Liero on puuhastellut vetäen useita lehtiä samaan tunnelin suuhun. Aikanaan lehdet pehmenevät ja maatuvat uudeksi mullaksi.

Laita "matosukka" käteen ja työnnä sormet toisesta päästä ulos. Nyt kätesi on lieron tunnelissa!

Poimi sormiin nippu lehtiä, pidä lehtien kannasta kiinni. Vedä lehtinippua tunnelin sisään toisella kädellä auttaen ja tunnelin suuta venytellen.

Tiedätkö minkä kasvin lehtiä sinulla on?

VAIKEUSASTE: ●

TARVIKKEET: "matosukka" eli puuvillasukka, josta on leikattu terä pois

LIERO
LIPPOSEN
PIHAPELIT

LIERO LIPPOSEN LEHTIKASA

Etsikää maasta erilaisia lehtiä.

Tutkikaa lehteä yhdessä suurennuslasilla, lupilla tai mikroskoopilla.

Kerätkää lehtiä viiteen kasaan: $10 + 10 + 10 + 10 + 3$

Näin monta lehteä liero käyttää yhden vuorokauden (päivä ja yö) aikana!
Jätetään kasa madoille ruuaksi tai käytetään Darwinin matojen tunneliin.

LIERO
LIPPOSEN
PIHAPELIT

TUOKSUPUSSUKAT

TIESITKÖ?

Lieroilla on hyvät aistit, joilla ne erottavat lehdet maasta ja tunnistavat, missä lehden kanta sijaitsee. Kanta on osa, jolla lehti on kiinni puussa tai muussa kasvissa.

Haistele maassa olevia lehtiä ja sen jälkeen tuoksupusseja.

Osaatko sanoa, missä pussissa on lehtiä? Mitä muita asioita tuoksut tuovat mieleesi?

VAIKEUSASTE: ● **TARVIKKEET:** Yksi sukka täytettynä esim. oreganolla ja toinen lehdillä

LIERO
LIPPOSEN
PIHAPELIT

ENNÄTYSTEN LIEROT -MITTAUSLEIKKI

Jokainen leikkijä ottaa itselleen yhden lieron (narun).

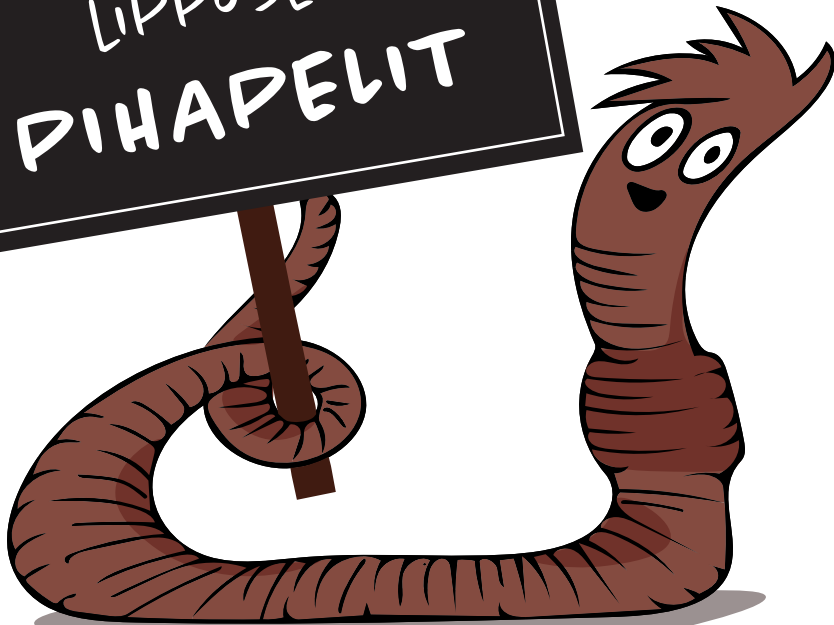
- 1. Etsi kaveri, jolla on samanmittainen liero*
- 2. Etsi luonnosta lyhyempiä, saman mittaisia ja pidempiä keppejä kuin lierosi on*
- 3. Kuinka monta käpyä mahtuu lyhyimmän/pisimmän madon päälle?*
- 5. Kuinka monta lieroa tarvitaan muodostamaan 30 cm / 7 m pitkä liero?*

TIESITKÖ?

Madot lisääntyvät munista. Munasta syntyvä liero kasvaa vuoden ajan ja vasta sitten se on täysikasvuinen. Suomessa pisimmät lierot voivat olla jopa 30cm pitkiä. Maailman pisin liero on 7m pitkä!

VAIKEUSASTE: ●● **TARVIKKEET:** Erimittaisia narunpätkiä, mittanauha

LIERO
LIPPOSEN
PIHAPELIT

ONKO LIEROLLA SILMIÄ?

TIESITKÖ?

Lierot eivät näe, koska niillä ei ole silmiä.
Sen sijaan niillä on valoherkkiä soluja suun
ympärillä!

Tämä leikki toimii parhaiten aurinkoisella säällä.

Peitä silmäsi pipolla tai huivilla. Anna kavereiden pyörittää sinua ympäri. Aistitko, missä suunnassa on aurinko? Entä missä päin ovat kaverisi tai lähin rakennus?

LIERO
LIPPOSEN
PIHAPELIT

ILOINEN LIEROKÄVELY

TIESITKÖ?

Matojen ruumis muodostuu jaokkeista, joissa on pieniä sukasia. Mato liikkuu jaoke kerrallaan.

Muodostakaa 3 hengen ryhmiä. Asettukaa jonoon madoksi, kädet edessä olevan olkapäille.

Ensimmäinen ottaa yhden askeleen eteenpäin. Sitten toinen ottaa yhden askeleen eteenpäin ja lopuksi viimeinen, jonka jälkeen kierros alkaa alusta.

Kuinka nopeasti matonne matelee?

Leikki voi vaatia paljon ohjausta! Toinen vaihtoehto on vain kävellä jonoissa kädet edellä olevan olkapäillä ja tehdä pieni kävelylenkki ympäristöä havainnoiden.

VAIKEUSASTE: ●●●

LIERO
LIPPOSEN
PIHAPELIT

TUNNELIN PIMENNOSSA I

Lierot eivät näe, koska niillä ei ole silmiä. Mutta niillä on valoherkkiä soluja suun ympärillä. Kokeile miltä tuntuu, jos ei näe muuta kuin heikon valon kajastuksen.

Näköaisti: Seisotaan paikoillaan ja pistetään silmät kiinni. Silmäluomien läpi tulee hieman valoa.

Kuuloaisti: Kuuntele ympärillesi. Minkä äänet huomaat ensimmäisenä? Mitä muuta kuulet? (ohjaaja voi myös tömistää jalkoja tai heittää kävyn pensaikkoon)

Hajuaisti: Miltä metsä tuoksuu?

LIERO
LIPPOSEN
PIHAPELIT

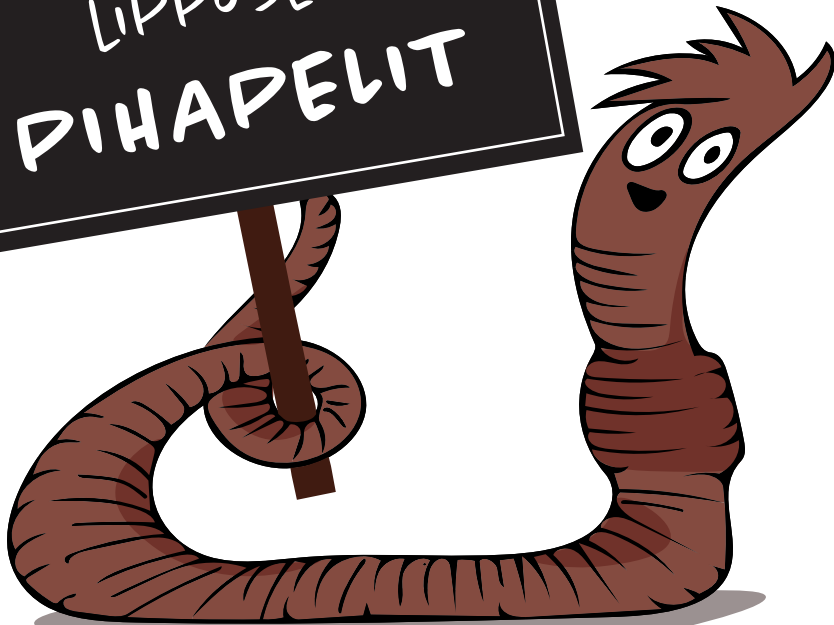
TUNNELIN PIMENNOSSA II

Virittäkää köysi tai 7-metrinen matonaru kahden puunrungon väliin tasaiseen ja turvalliseen maastoon.

Ota narusta kiinni yhdellä kädellä ja kävele oma pipo silmillä tai silmät kiinni "tunnelin" läpi.

VAIKEUSASTE: ● **TARVIKKEET:** köysi tai pitkä naru

LIERO
LIPPOSEN
PIHAPELIT

SATEENKAAREN VÄRIT I

Etsitään luonnosta eri värisiä lehtiä, kiviä ja muita materiaaleja ja järjestetään ne värin ja värien tummuusasteen mukaan.

Leikissä voi käyttää myös taulunkehyksiä ja kerätä yhtä väriä kuhunkin kehykseen.

VAIKEUSASTE: ● **TARVIKKEET:** taulun kehykset

LIERO
LIPPOSEN
PIHAPELIT

SATEENKAAREN VÄRIT II

TIESITKÖ?

Lierot eivät pidä kuivuudesta, sillä niiden iho on erilainen kuin ihmisellä. Myös liika vesi on hankala juttu tunnelissa ja rankkasateella lierot nousevat maan pinnalle.

Maalataan vedellä ja siveltimellä luonnossa esiintyviä asioita: lehtiä, kiviä ja puiden runkoja.

Pienistä kivistä voi muodostaa madon laittamalla niitä ”jaokkeiksi” peräkkäin vaikkapa hiekkalaatikon reunalle. Maalaa matoa vedellä, jotta sen iho ei kuivu. Madon värit tulevat veden avulla esiin.

VAIKEUSASTE: ● **TARVIKKEET:** vesipurkit ja isot siveltimet